



हरिवन नगरपालिका
स्थानीय राजपत्र

खण्ड: २

संख्या: ८

मिति: २०७६।०१।०८

भाग-१
हरिवन नगरपालिका

स्थानीय स्वास्थ्य तथा सरसफाई सेवा ऐन, २०७५

प्रस्तावना : स्थानीय वासिन्दाहरूको आधारभूत स्वास्थ्य र सरसफाई सेवा प्रदान गर्ने कार्यमा नगरपालिकाको जिम्मेवारी प्रमुख रही आएको र सो को व्यवस्थापनमा स्पष्ट कानुनी व्यवस्था गरी कार्यसम्पादन गर्न वाञ्छनीय भएकोले, “नेपालको संविधानको धारा २२१ र २२६ अनुसार सोही संविधानको अनुसूची ८ को सूची नं. ९ र १० का अधिकारहरूलाई कार्यान्वयन गर्न” तथा “स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ को दफा १०२ बमोजिम हरिवन नगर सभाले यो ऐन तर्जुमा गरेको छ ।

परिच्छेद: १

प्रारम्भिक

१. **संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ:** (क) यस ऐनलाई “स्थानीय स्वास्थ्य तथा सरसफाई सेवा ऐन, २०७५” भनिने छ ।

(ख) नगर सभाबाट स्वीकृत भई स्थानीय राजपत्रमा प्रकाशित भए पश्चात लागु हुनेछ ।

२. **परिभाषा:** विषय वा प्रसंगले अर्को अर्थ नलागेमा यस ऐनमा,

(क) “ऐन” भन्नाले हरिवन नगरपालिकाको स्वास्थ्य तथा सरसफाई ऐन २०७५ लाई सम्झनु पर्दछ ।

(ख) “संघीय ऐन” भन्नाले स्वास्थ्य सम्बन्धी संघीय संसदले बनाएको ऐनलाई बुझ्नु पर्दछ ।

(ग) “प्रदेश ऐन” भन्नाले स्वास्थ्य सम्बन्धी प्रदेश सभाले बनाएको ऐनलाई बुझ्नु पर्दछ ।

(घ) “कार्यपालिका” भन्नाले हरिवन नगरपालिकाको नगर कार्यपालिकालाई सम्झनु पर्दछ ।

(ङ) “नगर सभा” भन्नाले हरिवन नगरपालिकाको नगर सभालाई सम्झनु पर्दछ ।

(च) “प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत” भन्नाले हरिवन नगरपालिकाको प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतलाई सम्झनु पर्दछ ।

(छ) “स्वास्थ्य शाखा” भन्नाले हरिवन नगरपालिकामा रहेको स्वास्थ्य तथा सरसफाई हेर्ने विभाग वा शाखालाई सम्झनु पर्दछ ।

(ज) “सरकारी वा सामुदायिक” भन्नाले सरकारी तथा सामुदायिक स्वामित्वमा संचालन भएका स्वास्थ्य संस्थालाई सम्झनु पर्दछ ।

(झ) “निजी” भन्नाले सेवाको सँगसँगै नाफाको समेत उद्देश्य राखी संचालन हुने स्वास्थ्य संस्था भनेर सम्झनु पर्दछ । (ञ) “ट्रष्ट वा लोककल्याणकारी” भन्नाले ट्रष्ट वा लोककल्याणकारी संस्थाहरूको मार्फत संचालन हुने स्वास्थ्य संस्थालाई सम्झनु पर्दछ ।

(ट) “व्यवस्थापन समिति” भन्नाले दफा ६ अन्तर्गत बनेका स्वास्थ्य संस्थाहरूको व्यवस्थापन समितिलाई सम्झनु पर्दछ ।

- (ठ) “सदस्य” भन्नाले यस ऐनले व्यवस्था गरे अन्तर्गत बन्ने विभिन्न समितिमा रहने पदाधिकारीहरु सम्भन्नु पर्दछ ।
- (ड) “अनुगमन समिति” भन्नाले दफा ५ अनुसार हरिवन नगरपालिकामा गठित स्वास्थ्य सेवा तथा सरसफाई व्यवस्थापन,अनुगमन समितिलाई सम्भन्नु पर्दछ ।
- (ढ) “स्वास्थ्य संस्था” भन्नाले सरकारी स्तरबाट संचालित अस्पताल, प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र, स्वास्थ्य चौकी, शहरी स्वास्थ्य केन्द्र, सामुदायिक स्वास्थ्य इकाइलाई सम्भन्नु पर्दछ ।
- (ण) “महिला स्वास्थ्य स्वयं सेविका” भन्नाले स्वास्थ्य संस्था अन्तर्गत रही स्वयं सेवकको रुपमा स्वास्थ्य सम्बन्धि क्षेत्रमा कामकाज गर्ने सम्भन्नु पर्दछ ।
- (त) “प्रचलित कानून” भन्नाले प्रचलित कानून र नियमलाई सम्भन्नुपर्दछ ।
- (थ) “तोकिए वा तोकिए बमोजिम” भन्नाले यस ऐन अन्तर्गत बनेका नियममा तोकिएको वा तोकिए बमोजिम सम्भन्नु पर्दछ ।
- (द) “अनुमति” भन्नाले दफा ९ को व्यवस्थालाई सम्भन्नु पर्दछ ।
- (ध) “फार्मसी” सेवाको सँगसँगै नाफाको समेत उद्देश्य राखी संचालन हुने निजि फार्मसीलाई सम्भन्नु पर्दछ ।
- (न) “सहुलियत र छुट” भन्नाले दफा १५ मा उल्लेखित व्यवस्थालाई सम्भन्नु पर्दछ ।
- (प) “करार सम्भैता” भन्नाले यस ऐनको दफा २२ को करार सम्भैता व्यवस्थालाई सम्भन्नु पर्दछ ।
- (फ) “खरिद तथा भण्डारण” भन्नाले यस ऐनको दफा २४ र दफा २६ को औषधी तथा स्वास्थ्य उपकरण सम्बन्धी व्यवस्थालाई सम्भन्नु पर्दछ ।
- (ब) “महामारी” भन्नाले यस ऐनको दफा ३१ को उल्लेखित कुराहरुलाई सम्भन्नु पर्दछ ।
- (भ) “मापदण्ड” भन्नाले यस ऐनमा उल्लेखित मापदण्डहरुलाई सम्भन्नु पर्दछ ।
- (म) “सजाय” भन्नाले यस ऐनको दफा १४ र २३ को व्यवस्थालाई सम्भन्नु पर्दछ ।
- (य) “अभ्यासकर्ता” भन्नाले यस ऐनको दफा १७ को उपदफा ३ मा उल्लेखित कुराहरुलाई सम्भन्नु पर्दछ ।

परिच्छेद: २

आधारभूत स्वास्थ्य सेवा प्रदायक र व्यवस्थापन सम्बन्धी व्यवस्था

३. आधारभूत स्वास्थ्य सेवा प्रदायकहरु: स्थानीय स्तरमा आधारभूत स्वास्थ्य सेवा प्रदान गर्ने स्वास्थ्य सेवा प्रदायकहरु ३ प्रकारका हुनेछन।
- (क) सरकारी वा सामुदायिक: सरकारी तथा सामुदायिक स्वामित्वमा संचालन भएका अस्पताल, प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र, स्वास्थ्य केन्द्र, स्वास्थ्य चौकी, शहरी स्वास्थ्य केन्द्र, सामुदायिक स्वास्थ्य इकाइ,

आयुर्वेद औषधालय तथा प्राकृतिक चिकित्सा केन्द्र, गाउँघर क्लिनिक, आयुर्वेद केन्द्रहरू सरकारी वा सामुदायिक स्वास्थ्य सेवा प्रदायक निकाय हुनेछन् ।

(ख) निजी: निजी क्षेत्रद्वारा संचालित अस्पताल, नर्सिङ होम, पोलिक्लिनिक वा क्लिनिक, प्रयोगशाला, फार्मसीहरू निजी स्वास्थ्य सेवा प्रदायक निकाय हुनेछन् ।

(ग) ट्रष्ट वा लोककल्याणकारी संस्थाहरूको अधिनस्थ: ट्रष्ट वा लोककल्याणकारी संस्थाहरूको मार्फत संचालन हुने अस्पताल, स्वास्थ्य केन्द्र, घुम्ती क्लिनिक यस अन्तर्गत पर्दछ ।

४. स्वास्थ्य सेवा प्रदायक संस्थाहरूको परिभाषा र आधारभूत मापदण्ड: स्वास्थ्य सेवा प्रदायक संस्थाहरूको परिभाषा र आधारभूत मापदण्ड संघीय र प्रदेश सरकारले निर्धारण गरे वमोजिम हुने छ ।

५. स्वास्थ्य सेवा तथा सरसफाई व्यवस्थापन, अनुगमन समितिको गठन, काम, कर्तव्य र अधिकार:

(१) स्थानीय नगरपालिकाभित्र रहेका स्वास्थ्य सेवा प्रदायक संस्थाहरूको रेखदेख र अनुगमन गर्न स्थानीय स्वास्थ्य सेवा तथा सरसफाई अनुगमन समितिको गठन गरिने छ । यस समितिको गठन यस प्रकार हुने छ ।

(क) नगर प्रमुख वा निजले तोकेको नगर कार्यपालिकाको सदस्य - अध्यक्ष

(ख) स्वास्थ्य संस्था हेर्ने कार्यपालिका सदस्य - सदस्य

(ग) स्वास्थ्य तथा सरसफाई क्षेत्रमा कार्य गरिरहेका विज्ञहरूमध्येबाट कार्यपालिकाले तोकेको १ जना - सदस्य

(घ) आमा समूह र स्वास्थ्य स्वयंसेविका सञ्जाल मध्येबाट कार्यपालिकाले तोकेको १ जना - सदस्य

(ङ) स्वास्थ्य संस्था व्यवस्थापन समितिका अध्यक्षहरू मध्येबाट कार्यपालिकाले तोकेको १ जना - सदस्य

(च) नगरपालिका भित्रका स्वास्थ्य संस्थाहरूमध्ये नगर प्रमुखले मनोनयन गरेको व्यक्ति एकजना पुरुष सहित २ जना महिला - सदस्य

(छ) स्वास्थ्य तथा सरसफाई शाखा प्रमुख - सदस्य सचिव

(२) मनोनित सदस्यको कार्यकाल २ वर्षको हुनेछ ।

(३) स्वास्थ्य सेवा तथा सरसफाई व्यवस्थापन, अनुगमन समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय अनुसार हुनेछ ।

(क) आफ्नो कार्य क्षेत्र भित्रको स्वास्थ्य तथा सरसफाई योजना तयार गर्ने ।

(ख) नगरपालिका क्षेत्रभित्र स्वास्थ्य सेवा प्रदायक संस्था सञ्चालनका लागि अनुमति, स्वीकृति सम्बन्धी नगरपालिकालाई आवश्यक राय प्रदान गर्ने ।

(ग) स्वास्थ्य सेवा प्रदायक संस्था व्यवस्थापन समितिलाई आवश्यक निर्देशन दिने, जागरुक र सजग बनाउने ।

(घ) स्वास्थ्य संस्थाहरूको लागि आवश्यक साधन स्रोत जुटाउने र परिचालन गर्ने गराउने ।

(ङ) स्वास्थ्य सेवा प्रदायक संस्थाहरूको सुपरीवेक्षण तथा अनुगमन गर्ने गराउने ।

(च) स्वास्थ्य विशेषज्ञहरू र स्वास्थ्य सेवा प्रदायकहरूको सूची अद्यावधिक तथा प्रकाशन गर्ने ।

(छ) स्वास्थ्य सेवाको पहुँच भन्दा बाहिर रहेका समुदायको पहिचान गरी सबैका लागि स्वास्थ्य सेवा सुनिश्चित हुने प्रवन्ध गर्ने ।

(ज) नगरकार्यपालिकालाई स्वास्थ्य तथा सरसफाई क्षेत्रमा आवश्यक सुझाव र सल्लाह दिने ।

(झ) तोकिए बमोजिमका अन्य कार्यहरु गर्ने ।

(ञ) स्वास्थ्य संस्थाबाट निस्कने फोहोर बस्तुहरुको व्यवस्थापन गर्न लगाउने र अनुगमन गर्ने ।

६. स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समितिको गठन, काम, कर्तव्य र अधिकार:

(१) सामुदायिक अस्पताल तथा प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र, स्वास्थ्य चौकी, शहरी स्वास्थ्य केन्द्र, सामुदायिक स्वास्थ्य इकाइ (स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समिति) व्यवस्थापनका लागि देहाय बमोजिम सदस्य रहने गरी हरेक संस्थाको छुट्टाछुट्टै व्यवस्थापन समिति गठन गरिने छ ।

(क) नगर प्रमुख- संरक्षक

(ख) सम्बन्धित वडाको वडाध्यक्ष - अध्यक्ष

(ग) समितिको अध्यक्षले मनोनित गरेको समाजसेवीहरुमध्येबाट एकजना - उपाध्यक्ष

(घ) संरक्षकबाट मनोनित स्वास्थ्य क्षेत्रमा क्रियाशिल महिलाहरु मध्येबाट १ जना - सदस्य

(ङ) स्वास्थ्य संस्था नजिकको माध्यमिक विद्यालयको प्रधानाध्यापक - सदस्य

(च) उद्योग वाणिज्य संघको प्रतिनिधि - सदस्य

(छ) सम्बन्धित वडाको वडा सचिव - सदस्य

(ज) सम्बन्धित स्वास्थ्य संस्थाको प्रमुख - सदस्य सचिव

(२) स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार निम्नानुसार हुनेछन् :

(क) आफ्नो स्वास्थ्य संस्थाको वार्षिक योजना बनाई सम्बन्धित वडा समिति मार्फत नगरपालिकामा पेश गर्ने ।

(ख) व्यवस्थापन समितिको नियमित बैठक गर्ने, स्वास्थ्य संस्थामा परेको समस्याहरुको समाधानमा आवश्यक कार्य गर्ने ।

(ग) वार्षिक समिक्षा, सामाजिक परीक्षण जस्ता मूल्याङ्कनका कार्यक्रम संचालन गर्ने ।

(घ) सम्बन्धित स्वास्थ्य संस्थाका कर्मचारीको प्रभावकारी परिचालनको लागि सहजिकरण गर्ने ।

(ङ) स्वास्थ्य घुम्ति शिविरहरु राख्न सम्बन्धित निकायहरुमा समन्वय गर्ने तथा व्यवस्थापन गर्ने ।

(च) संघ, प्रदेश र स्थानीय सरकारले चलाएका स्वास्थ्य सम्बन्धि कार्यक्रम तथा अभियानहरुलाई सफल पार्न आवश्यक कार्य गर्ने ।

(छ) सम्बन्धित स्वास्थ्य संस्थावाट प्रदान गरिनुपर्ने सेवाहरु नियमित सुचारु गर्न आवश्यक सहजिकरण गर्ने र समस्या समाधानका लागि पहल गर्ने ।

हरिवन नगरपालिका

७. बैंक खाता संचालन: हरेक स्वास्थ्य संस्थाको बैंक खाता खोल्न सकिने छ ।

- (१) स्वास्थ्य संस्थाको बैंक खाता व्यवस्थापन समितिका अध्यक्ष र सदस्य सचिवको संयुक्त दस्तखतबाट संचालन हुनेछ ।
- (२) उपदफा (१) बमोजिमको लेखा व्यवस्थापन र लेखा परीक्षण नगरपालिकाले तोके बमोजिम हुनेछ ।

परिच्छेद: ३

स्वास्थ्य संस्था स्थापना र सञ्चालन सम्बन्धी मापदण्ड

८. अस्पताल तथा स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन मापदण्ड :

- (१) अस्पताल: नगरपालिका आफैले तोकिएको मापदण्डमा २५ शैयासम्म क्षमताको अस्पताल संचालन गर्न सक्नेछ । यस्तो अस्पताल संचालन गर्न नगरपालिकाले अस्पताल संचालन नियमावली तर्जुमा गरी संचालन गर्नेछ ।
- (२) प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र, स्वास्थ्य चौकी, शहरी स्वास्थ्य केन्द्र, सामुदायिक स्वास्थ्य इकाइ: नगरपालिकाले प्रत्येक वडा वा जनसंख्याको अनुपातमा आवश्यक रहेमा बर्थिङ्ग सेन्टरसहित कम्तिमा देहायका पूर्वाधार पुरा गरी प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र, स्वास्थ्य चौकी, संचालन गर्नुपर्नेछ र आवश्यक रहेमा सामुदायिक स्वास्थ्य इकाइ वा शहरी स्वास्थ्य केन्द्र संचालन गर्न सक्नेछ ।
 - (क) जनशक्ति: (१)स्वास्थ्य चौकीमा: अधिकृत हे.ई. समूह छैटौं तह १ जना, सहायकस्तर पाँचौं र चौथो तह हे.ई. समूहका ३ जना, अ.न.मी. (अधिकृत छैटौं, सहायकस्तर पाँचौं र चौथो तह) २ जना, कार्यालय सहयोगी १ जना, आवश्यकता अनुसार अन्य कर्मचारीहरु ।
 - (२) प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र : मेडिकल अधिकृत १ जना, अधिकृत हे.ई. समूह छैटौं १ जना, सहायकस्तर (पाँचौं र चौथो हे.ई. समूहका ३ जना) स्टाफ नर्स / अ.न.मी. सहायकस्तरपाँचौं, चौथो, अधिकृत छैटौं १ जना समेत गरी ४ जना, ल्याव असिस्टेण्ट १ जना, कार्यालय सहयोगी २ जना, आवश्यकता अनुसार अन्य कर्मचारीहरु ।
 - (३) सामुदायिक स्वास्थ्य इकाइ/शहरी स्वास्थ्य केन्द्र: सहायकस्तर पाँचौं वा चौथो हे.ई. समूहका १ जना, अ.न.मी.(सहायकस्तर पाँचौं वा चौथो) १ जना गरी जम्मा २ जना, आवश्यकता अनुसार अन्य कर्मचारीहरु ।
 - (४) बर्थिङ्ग सेन्टर स्थापना गरिएको स्वास्थ्य संस्थामा २४ सै घण्टा सेवा प्रदान गर्नकम्तीमा १ जना थप नर्सिङ्ग कर्मचारीको व्यवस्थापन गरिनेछ । प्रत्येक स्वास्थ्य संस्थामा क्रमशः ल्याव सेवा संचालन गरिने छ । ल्याव जनशक्तिको दरवन्दी नभएका स्वास्थ्य संस्थाहरुमा करार सेवा वा ज्यालादारीमा कर्मचारी व्यवस्थापन गरिनेछ ।
 - (५) नगरपालिका क्षेत्रभित्र जडिबुटी, प्राकृतिक चिकित्सा, योगा, ध्यान लगायतका रोकथाममुलक र वैकल्पिक चिकित्सा सेवाको प्रवर्द्धनका लागि समुदाय

वाट्रुष्टहरुसँगको साभेदारीमा वा नगरपालिका आफैले आयूर्वेद तथा प्राकृतिक चिकित्सा केन्द्रको स्थापना र सञ्चालन गर्न सक्नेछ ।

(ख) भवन कोठा: प्रशासन कक्ष, औषधी भण्डारण तथा वितरण कक्ष, प्राथमिक उपचार कक्ष जस्ता सुविधा सहितको भवन ।

(ग) उपकरण: प्राथमिक उपचारका आधारभूत उपकरणहरु ।

९. निजी क्षेत्रले अस्पताल संचालन गर्न सक्ने : (१) नगरपालिका क्षेत्रभित्र निजी क्षेत्र तथा ट्रुष्ट वा लोककल्याणकारी संस्थाद्वारा अस्पताल संचालन गर्न चाहेमा २५ शैया सम्मको संचालन अनुमति नगरपालिकाले दिन सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम अस्पताल संचालन गर्न चाहने निकायले अनुमतिको लागि तोकिएको ढाँचामा नगरपालिकामा निवेदन दिनु पर्नेछ ।

(३) स्वास्थ्य सेवा तथा सरसफाई अनुगमन समितिले प्राप्त निवेदन उपर छलफल तथा आवश्यक अनुगमन गरी तोकिएको मापदण्ड पुरा गरेमा अस्पताल संचालनको स्वीकृति प्रदान गर्न सक्नेगरी आशय पत्र प्रदान गर्न नगर कार्यपालिकालाई सिफारिश गर्नेछ ।

(४) उपदफा (३) को आधारमा नगर कार्यपालिकाले ३ महिनाभित्र तोकिएको मापदण्ड पुरा गरेमा अस्पताल संचालनको स्वीकृति प्रदान गर्न सकिने प्रकारको आशय पत्र प्रदान गर्नेछ ।

(५) तोकिएको समयसीमाभित्र यसै ऐनबमोजिम तोकिएको पूर्वाधार तयार गरी स्वीकृतिका लागि नगर कार्यपालिकामा निवेदन दिनु पर्नेछ ।

(६) उपदफा (५) बमोजिमको निवेदन उपर आवश्यक अनुगमन गरी तोकिएको मापदण्ड पुरा गरेको ठहर भएमा अस्पताल संचालनको अनुमति प्रदान गर्न सकिनेछ ।

(७) आशयपत्रमा उल्लेख गरिएको समय सिमाभित्र तोकिएको मापदण्ड पुरा गरेको नपाईएमा स्वीकृति प्रदान नगर्न सकिनेछ ।

१०. अस्पताल संचालन गर्न आवश्यक मापदण्ड: नगरपालिकाको स्वीकृतिमा संचालन हुने अस्पतालहरुले देहाय अनुसारको मापदण्ड पुरा गर्नुपर्नेछ ।

(१) जनशक्ति: (क) पन्ध्र शैयामा : एक जना MD सहित २ जना एमविबिएस डाक्टर, कम्तिमा ३ जना स्टाफ नर्स, २ जना हे.अ. २ जना अ.हे.ब. ३ जना अ.न.मी., १ जना BMLT, कम्तिमा २ जना ल्याव टेक्निसियन/ल्याव असिस्टेन्ट, १ जना रेडियोग्राफर र आवश्यक मात्रामा सहायक र सहयोगी स्वास्थ्यकर्मी ।

(क) पन्ध्रशैयामा: एक जना एम.डी.जी.पी. हुनु पर्ने ।

तर एम.डी.जी.पी.चिकित्सक नभएको अवस्थामा २५ शैयाको अस्पतालमा अक्स तथा गाईने र वाल रोग विशेषज्ञ हुनु पर्नेछ । (नोट अन्य कर्मचारी स्वास्थ्य संस्था स्थापना तथा स्तरोन्नति मापदण्ड सम्बन्धि निर्देशिका २०७० बमोजिम रहनेछ)

(२) भवन तथा कोठा: दर्ता चलानी, बहिरंग सेवा, इमर्जेन्सी कक्ष, प्रयोगशाला, भर्ना भएका विरामी राख्ने वार्ड, क्याविन, नर्सिङ कक्ष, प्रशासन कक्ष, पार्किङको व्यवस्था भएको ।

- (२) उपकरण र पूर्वाधार: सडक नेटवर्कले जोडिएको, एम्बुलेन्स सेवाको उपलब्धता, विरामी राख्ने बेड र लाइफ सपोर्ट सिष्टम, २४ घण्टा विद्युत र खानेपानी सेवा भएको, अक्सिजनको व्यवस्था, चिकित्साजन्य फोहोर व्यवस्थापनको प्रणाली भएको हुनुपर्ने ।

११. पोलिक्लिनिक संचालनको अनुमति:

- (१) नगरपालिकाभित्र कुनै व्यक्ति वा संस्थाले पोलिक्लिनिक संचालन गर्न चाहेमा तोकिएको मापदण्ड पुरा गरी स्वीकृति लिनु पर्नेछ । मान्यताप्राप्त शिक्षण संस्थाबाट कम्तीमा एमबिबिएस उत्तीर्ण गरी सम्बन्धित काउन्सिलमा दर्ता भएको हुनु पर्नेछ । अन्य सेवा संचालन गर्नु परेमा छुटाछुटै सेवा सम्बन्धि निर्धारित पूर्वाधार, न्यूनतम भौतिक पूर्वाधार, तोकिएको औजार उपकरणको व्यवस्था हुनुपर्नेछ ।
- (२) स्वास्थ्य सेवा प्रदायक संस्था नगरपालिकाले अधिग्रहण गर्न सक्ने :नगरपालिकाभित्र मापदण्ड पुर्याएर सञ्चालनमा रहेका सामुदायिक, निजी वा दृष्टद्वारा सञ्चालित स्वास्थ्य संस्था आवश्यक भएमा नगरपालिका र सम्बन्धित संस्था दुवै पक्षको सहमतिमा निर्धारित शर्तहरूको अधिनमा रहने गरी नगरपालिकाले अधिग्रहण गरी आफैले सञ्चालन गर्न सक्नेछ ।

१२. प्रयोगशाला वा ल्याबोरेटोरी संचालन: व्यक्ति वा कुनै संस्थाले प्रयोगशाला वा ल्याबोरेटोरी संचालन गर्न चाहेमा देहाय बमोजिमको विवरण सहित जगरपालिकाबाट स्वीकृति लिनु पर्नेछ ।

- (१) संचालकको विवरण र नागरिकताको प्रमाणपत्र ।
- (२) प्रयोगशाला वा ल्याबोरेटोरी संचालन गर्ने स्थान, जग्गाधनी प्रमाणपत्र, घरधनी र संचालकबीचको घरभाडा सम्बन्धी संझौता पत्र ।
- (३) रेडियोलोजी वा प्याथोलोजी विषयमा न्यूनतम ३ वर्ष अध्ययन गरेको व्यक्तिको प्रमाणपत्र र काम गर्न इच्छुक भएको प्रतिवद्धता पत्र ।
- (४) ल्याबमा उपलब्ध हुने परीक्षणको प्रकार ।
- (५) ल्याबमा प्रयोगहुने न्यूनतम उपकरणहरूको विवरण ।
- (६) प्रस्तावित लागत ।
- (७) सेवा शुल्कको विवरण ।
- (८) प्रयोगशाला संचालन सम्बन्धी अन्य मापदण्ड तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

१३. फार्मसी संचालनको अनुमति: (१) नगरपालिका क्षेत्रभित्र फार्मसी संचालन गर्न चाहेमा जगरपालिकाबाट अनुमति लिनु पर्नेछ ।

- (२) आधारभूत फार्मसी शिक्षा प्राप्त व्यक्ति सञ्चालक रहने गरी फार्मसी सञ्चालन गर्ने स्थान, विक्री वितरण गर्ने औषधीका प्रकारहरू र प्राथमिक उपचार सेवाको विवरण आवेदनमा खुलाउनु पर्ने ।

- (३) फार्मसी सञ्चालनमा रहने मुख्य सञ्चालक र सहायक कर्मचारीहरुको विवरणहरु शैक्षिक प्रमाण पत्र, नागरिकता र हालको बसोबास ठेगाना प्रमाण भएको कागजात र वडा कार्यालयको सिफारिशसाथ आवेदन पेश गर्नुपर्ने ।
- (४) प्राप्त विवरण सहितको आवेदन बमोजिम फार्मसी संचालनको अनुमति दिन सक्नेछ ।
- (५) फार्मसी सञ्चालन सम्बन्धी अन्य मापदण्ड तोकिए बमोजिम हुनेछ ।
१४. **मापदण्ड पुरा नगरेमा सजाय हुने** : (१) स्वास्थ्य संस्था, प्रयोगशाला, फार्मसी जस्ता स्वास्थ्य सेवा संचालनको स्वीकृति लिंदा तोकिएको मापदण्ड पुरा नभएको तर भुक्त्याएर विवरण दिएको वा अस्थायी रुपमा मापदण्ड पुरा गरेको पाइएमा नगरपालिकाको स्वास्थ्य तथा सरसफाई व्यवस्थापन, अनुगमन समितिले सचेत गराउने, जरिवाना गराउने तथा स्वीकृति खारेजीको लागि नगरपालिकामा सिफारिश गर्न सक्नेछ ।
- (२) प्रयोगशालामा तालीमप्राप्त ल्याव टेक्निसियन बाहेकका व्यक्तिले रगत, दिशापिसाव, खकार लगायतको परिक्षणमा संलग्न भएको पाइएमा त्यस्तो प्रयोगशाला बन्द गराउन सक्ने, सञ्चालकलाई कालोसूचीमा राखी सोको आम जनतालाई जानकारी दिइनेछ ।
- (३) फार्मसीको हकमा दर्तावाला सञ्चालक र सहयोगीवाहेक अरुले औषधी बेचेको पाइएमा सचेत गराउने, जरिवाना तिराउनेदेखि अनुमति खारेजसम्म गर्न सकिने छ ।
१५. **सहूलियत र छुटको व्यवस्था गर्नुपर्ने** : निजी लगानी र ट्रष्टमार्फत सञ्चालनमा आएका स्वास्थ्य संस्थाहरुले स्वास्थ्य परिक्षणका क्रममा लाग्ने शुल्क नगरपालिकाको सिफारिशमा निश्चित प्रतिशत सेवाग्राहीहरुका लागि छुट वा मिनाहा दिनु पर्नेछ ।
१६. **नगरपालिकाभित्र सञ्चालित** अस्पताल, नर्सिङ होम, पोलिक्लिनिक वा क्लिनिक, प्रयोगशाला, फार्मसीहरुले दिइने सेवाहरुको अधिकतम शुल्क नगरपालिकाले निर्धारण गर्न सक्ने छ ।

परिच्छेद: ४

स्वास्थ्यकर्मी तथा स्वास्थ्य स्वयम् सेवा सम्बन्धी व्यवस्था

१७. **स्वास्थ्यकर्मीको व्यवस्थापन**: नगरपालिका भित्रका सरकारी र सामुदायिक स्वास्थ्य संस्थाहरुमार्फत आधारभूत स्वास्थ्य सेवा प्रवाहका लागि ४ प्रकारका स्वास्थ्यकर्मीहरु रहने छन् :
- (१) स्थायी: नेपाल सरकारको स्वास्थ्य सेवाबाट समायोजन भई आएका स्वास्थ्यकर्मीहरु ।
- (२) करार: स्थानीय माग र विशिष्टताका आधारमा नगरपालिकामार्फत करार सेवामा भर्ना गरिएका स्वास्थ्यकर्मीहरु । (३) अभ्यासकर्ता : स्थानीयस्तरमा खुलेका स्वास्थ्य अध्ययन संस्थानमा अध्ययनरत विद्यार्थीहरु एवं नगरपालिकाको आंशिक वा पूर्ण छात्रवृत्तिमा अन्यत्र गई स्वास्थ्य शिक्षा अध्ययन गरेका विद्यार्थीहरुलाई अभ्यासकर्ता स्वास्थ्यकर्मीको रुपमा नगरपालिकाले भर्ना गर्न सक्ने छ । यस्ता अभ्यासकर्तालाई वढीमा १ वर्षको लागि भर्ना गर्न सकिने छ ।
- (४) महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविकाहरु ।
१८. **महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविकाको ब्यबस्था**:स्वास्थ्य सेवालार्ई घरघरको पहुँचमा पुऱ्याउन र जनचेतना फैलाउन स्वास्थ्य आमा समुहको सिफारिशमा महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविकाहरु नियुक्त गर्न सक्नेछ ।

- (१) महिला स्वास्थ्य स्वयं सेविका नियुक्तिका लागि २१ वर्ष पुरा भई ४० वर्ष ननाघेको, शैक्षिक योग्यता न्यूनतम एस.ई.ई. वा सो सरह अध्ययन गरेको सम्बन्धित टोलमा नियमित बसोबास गर्ने त्यस वडाको विवाहित महिला हुनुपर्ने छ ।
- (२) एउटा वडामा अधिकतम संख्या ११ हुने गरी औसत प्रति ५०० जनसंख्याको लागि १ जना महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविकाको नियुक्ति गर्न सक्ने छ ।
- (३) प्रत्येक महिला स्वयंसेविकाले आधारभूत स्वास्थ्य सम्बन्धी १८ दिनको तालीमप्राप्त गरेको हुनुपर्नेछ । नगरपालिका र स्वास्थ्य संस्थाहरूले आवश्यकता अनुसार तालीम अभिमुखिकरण प्रदान गर्नेछ ।
- (४) यसभन्दा पहिलेदेखि नै कार्यरत महिला स्वास्थ्य स्वयं सेविकाहरूमध्ये ६० वर्ष उमेर पुगेको वा शारीरिक रूपमा काम गर्न असक्षमलाई दीर्घकालिन सम्मानजनक बिदाइ गरिने छ र नयाँ नियुक्ति गर्दा कम्तिमा एस.ई.ई. वा सो सरह उतीर्णलाई मात्र नियुक्ति दिइने छ ।
- (५) महिला स्वास्थ्य स्वयं सेविकाको कार्यसम्पादन सन्तोषजनक भए नभएको मुल्याङ्कन गर्ने जिम्मेवारी सम्बन्धित वडाको स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समितिको हुनेछ । कार्यसम्पादन सन्तोषजनक नभएमा सम्बन्धित स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समितिको सिफारिशमा नगरपालिकाले निजलाई हटाई रिक्त स्थानमा नयाँ स्वयंसेविका नियुक्त गर्न सक्नेछ ।
- ६) नेपाल सरकार र नेपाल सरकारको मान्यता प्राप्त संघ, संस्थान, समिति, बोर्ड, आयोग लगायत सोही प्रकृतिका अन्य निकायमा कार्यरत कर्मचारी महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविका भई कामकाज गर्नको लागि उमेदवार हुन पाउने छैनन् ।
- (७) यस ऐन लागुहुनु अघि नेपाल सरकार र नेपाल सरकारको मान्यता प्राप्त संघ, संस्थान, बोर्ड, समिति, आयोग लगायत सोही प्रकृतिका अन्य निकायमा कार्यरत कर्मचारी महिला स्वास्थ्य स्वयं सेविका भई कामकाज गरेमा त्यस्तो दोहोरो सेवा लिने महिला स्वास्थ्य स्वयं सेविका हटाई नयाँ नियुक्ति गरिने छ ।

१९. **स्वास्थ्यकर्मीको सेवा सुविधा** : (१) स्थायी स्वास्थ्यकर्मी : नेपाल सरकारले तोकेको स्केल बमोजिम तलब भत्ता र स्थानीय नगर कार्यपालिकाले तोके बमोजिमको अन्य सेवा सुविधाहरू ।

- (२) करार स्वास्थ्यकर्मी : प्रचलित तलब स्केल र दुई पक्षबीचको समझदारीमा भएको करार सम्झौता बमोजिमको सेवा सुविधा उपलब्ध गराउन सकिनेछ ।
- (३) अभ्यासकर्ता स्वास्थ्यकर्मी : निर्वाह भत्ताको रूपमा सम्बन्धित तहका स्वास्थ्यकर्मीले पाउने मासिक तलब स्केलको दुई तिहाई रकमसम्म उपलब्ध गराउन सकिने छ ।
- (४) स्वयंसेविका : पोशाक, वार्षिक रूपमा सञ्चार खर्च, स्वास्थ्य संस्थालाई आवश्यकता परेको वखत काममा खटाइएमा सो दिनको पारिश्रमिक, स्वास्थ्य सेवा सम्बन्धी अभियानमा खटाईएको समयमा दिइने पारिश्रमिक जस्ता सुविधाहरू उपलब्ध गराउन सकिनेछ ।
- (५) स्वास्थ्यकर्मी तथा स्वयम् सेविकालाई थप प्रोत्साहन भत्ता नगरपालिकाले व्यवस्था गर्न सक्नेछ ।
- (६) स्वास्थ्य प्राविधिक कर्मचारीहरूलाई जोखिम भत्ता, लगायत जोखिमयुक्त कार्यका लागि तोकिए बमोजिम भत्ताको व्यवस्था गर्न सकिने छ ।

२०. स्वास्थ्यकर्मीको दरवन्दी निर्धारण र नियुक्ति : सामुदायिक वा सरकारी स्वामित्वका स्वास्थ्य संस्थाहरूमा आवश्यक स्वास्थ्यकर्मीको दरवन्दी नगरकार्यपालिकाले निर्धारण गर्न सक्नेछ ।

(१) दरवन्दी अनुसारका पदहरूमा नेपाल सरकारबाट समायोजन भई आएका स्थायी स्वास्थ्यकर्मीहरू रहने छन् । समायोजन, लोक सेवा आयोगको प्रक्रिया वा अन्यत्रबाट यस न.पा. अन्तर्गत स्वास्थ्यकर्मीहरू सुरुवा भई आएमा ती स्वास्थ्यकर्मीहरूको पदस्थापना स्वास्थ्य शाखा प्रमुखको सिफारिशमा गरिनेछ । समायोजनमा नआएका कर्मचारीहरूको हकमा नगरपालिकाले करारमा स्वास्थ्यकर्मी नियुक्ति गर्न सक्ने छ ।

(२) स्वास्थ्य संस्थामा कायम भएको रिक्त दरवन्दी पदमा करार नियुक्ति गर्नु पर्ने भएमा करार नियुक्ति सम्बन्धी व्यवस्था देहाय बमोजिमको छनौट समितिबाट हुनेछ :

(क) नगरपालिकाको प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत - संयोजक

(ख) नगरकार्यपालिकाले तोकेको कम्तीमा स्नातक उत्तीर्ण १ जना विषय विज्ञ- सदस्य

(ग) नगरपालिकाको स्वास्थ्य शाखा प्रमुख -सदस्य सचिव

(३) छनौट समितिले आफ्नो कार्यविधि आफैले निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ ।

२१. कर्मचारी सुरुवा, काज र विदा:(१) स्थायी स्वास्थ्यकर्मीको हकमा निजले कुनै एक स्वास्थ्य संस्थामा अधिकतम २ वर्ष सेवा गरे पश्चात अर्को स्वास्थ्य संस्थामा सुरुवा हुन सक्ने छ । विशेष परिस्थितिबाहेक न्यूनतम १ वर्ष एउटै स्वास्थ्य संस्थामा कार्य गरेपछि मात्र सुरुवा हुनेछ ।

(२) विशेष अवस्थामा बाहेक न्यूनतम २ वर्ष एकै स्वास्थ्य संस्थामा कार्यरत स्थायी कर्मचारीले अर्को स्वास्थ्य संस्थामा सुरुवा हुन चाहेमा नगरपालिकामा सुरुवाका लागि निवेदन दिन सक्नेछन् । यसरी प्राप्त निवेदनका आधारमा नगरपालिकाको स्वास्थ्य तथा सरसफाई शाखाको सिफारिशमा आफ्नो क्षेत्रभित्रका कुनै पनि स्वास्थ्य संस्थामा नगरपालिकाले सुरुवा गर्न सक्नेछ ।

(३) विशेष अवस्था भन्नाले निज सो संस्थामा रहन नसक्ने, विषयगत दरवन्दी आवश्यक नरहेको, स्वास्थ्य समस्या, पतिपत्नी सँगै रही सेवा गर्न पाउने अवस्था वा अन्य चित्तबुझ्दो कारण समेत बुझिने छ ।

(४) उपदफा १ र २ मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि नगरपालिकाले स्वास्थ्य शाखाको सिफारिशमा स्वास्थ्यकर्मीहरू (स्थायी, करार, ज्यालादारी आदि) लाई आवश्यकता अनुसार नगरपालिका क्षेत्र भित्रका दफा ३ (क) बमोजिमका सेवा प्रदायक स्वास्थ्य संस्थाहरूमा कामकाज गर्ने गरी खटाउन सक्नेछ ।

(५) कर्मचारीहरूले विदा वस्तु परेमा स्वीकृत गराएर मात्र विदा वस्तु पर्ने छ । स्वास्थ्यका कर्मचारीहरूको विदाको स्वीकृति स्वास्थ्य शाखा प्रमुखको सिफारिशमा गरिनेछ । कर्मचारीहरूको विदा सम्बन्धी अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

२२. कार्यसम्पादन करार सम्झौता गर्नुपर्ने : स्वास्थ्य सेवालाई प्रभावकारी बनाउन देहाय अनुसार कार्यसम्पादन करार सम्झौताको प्रकृया अवलम्बन गर्नुपर्नेछ ।

- (१) नगर प्रमुखको रोहवरमा प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतले स्वास्थ्य तथा सरसफाई शाखा हेर्ने शाखा प्रमुखसँग, उक्त शाखा प्रमुखले स्वास्थ्य संस्थाका प्रमुखहरूसँग र स्वास्थ्य संस्था प्रमुखले अन्य कर्मचारीहरूसँग कार्य सम्पादन करार सम्भौता गर्नुपर्ने छ ।
- (२) कार्य सम्पादन करार सम्भौता १ वर्षको हुने छ । करार सम्भौता अनुसार काम भए नभएको मूल्यांकन प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतले आर्थिक वर्षको अन्त्यमा तयार गरी कार्यपालिका समक्ष पेश गर्नुपर्ने छ ।
- (३) वार्षिक कार्यसम्पादन करारका सूचकहरु निर्धारण गर्ने कार्य स्वास्थ्य तथा सरसफाई व्यवस्थापन, अनुगमन समितिले तयार पारी नगरकार्यपालिकामा पेश गर्नु पर्नेछ ।

२३. कार्य सम्पादन मूल्यांकन र सजाय तथा पुरस्कार : (१) कार्यसम्पादन करार भएका कर्मचारीहरुको कार्यसम्पादन क्षमताको आधारमा मूल्याङ्कन गरी कार्यसम्पादनमा राम्रो नतिजा हासिल गर्ने कर्मचारीलाई पुरस्कृत गर्ने र कमजोर नतिजा हासिल गर्ने कर्मचारीलाई दण्डित गरिने छ । साथै स्वास्थ्य शाखा प्रमुखले आफ्नो मातहतका स्वास्थ्यकर्मीहरुको सुपरिवेक्षक भै कार्य सम्पादन मूल्यांकन गर्नेछ ।

- (२) कार्यसम्पादन सम्भौताको मूल्याङ्कन, पुरस्कार र सजाय नगरकार्यपालिकाले तोके बमोजिम हुनेछ ।

परिच्छेद: ५

औषधी तथा स्वास्थ्य उपकरणको खरिद, भण्डारण र वितरण सम्बन्धी व्यवस्था

२४. वार्षिक खरिद योजना बनाउनु पर्ने : (१) आफ्नो क्षेत्रभित्र वार्षिक रुपमा आवश्यक पर्ने औषधी तथा स्वास्थ्य उपकरणको अनुमान र खरिद गर्न वार्षिक खरिद योजना बनाई स्वीकृत गराउनु पर्नेछ ।

- (२) वार्षिक खरिद योजना स्वास्थ्य तथा सरसफाई शाखाको सहयोगमा खरिद एकाईले तयार गर्नेछ ।

२५. औषधी तथा स्वास्थ्य उपकरण खरिद : (१) औषधी तथा स्वास्थ्य उपकरणको खरिदका लागि नगरपालिका स्वास्थ्य तथा सरसफाई शाखाले प्रक्रिया अघि बढाउने छ ।

- (२) औषधी तथा स्वास्थ्य उपकरणको खरिद कार्यमा सार्वजनिक खरिद ऐन तथा नियमावली र विषयगत स्थानीय कानूनहरुको प्रावधान अनुसार गर्नुपर्ने छ ।

२६. औषधी तथा स्वास्थ्य उपकरणको भण्डारण: (१) खरिद गरिएको औषधी तथा स्वास्थ्य उपकरणको सुरक्षित भण्डारणको व्यवस्था नगरपालिका स्वास्थ्य तथा सरसफाई शाखाले मिलाउने छ ।

- (२) स्वास्थ्य उपकरण र औषधीको खरिद चौमासिक रुपमा गर्नुपर्ने छ ।

- (३) नगरपालिकाले खरिद गरेको उपकरण र औषधीको कुल परिमाण र मूल्य खरिद मितिले १५ दिनभित्र सार्वजनिक गर्नुपर्ने छ ।

- (४) सम्बन्धित सामुदायिक स्वास्थ्य संस्थाले नगरपालिकाबाट प्राप्त गरेको उपकरण र औषधी तथा औषधी वितरण सम्बन्धी विस्तृत विवरण चौमासिक रुपमा सार्वजनिक गर्ने र सम्बन्धित वडा समिति मार्फत नगरपालिकामा बुझाउनु पर्नेछ ।

परिच्छेद : ६

स्वास्थ्य सेवाको न्यूनतम मूल्य र गुणस्तर, सामाजिक सुरक्षा अनुगमन सम्बन्धी व्यवस्था

२७. स्वास्थ्य सेवाको न्यूनतम मूल्य र गुणस्तर तोक्न सक्ने : (१) नगरपालिकाले स्थानीयस्तरमा सञ्चालित चिकित्सकीय उत्पादन र स्वास्थ्य सेवाहरूको न्यूनतम मूल्य र गुणस्तर निर्धारण गर्न सक्नेछ । स्थानीय स्वास्थ्य सेवा अनुगमन समितिमार्फत निर्धारित गुणस्तर र मूल्य भए नभएको अनुगमन गरी सो अनुरूप कार्य गराउन निर्देशन दिने छ ।
२८. सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रम संचालन तथा व्यवस्थापन: (१) नगरपालिकाले राष्ट्रिय र प्रादेशिक नीति अनुसार स्वास्थ्य बीमा कार्यक्रमलाई प्रभावकारी रूपमा संचालन गर्न आवश्यक सहजिकरण, जनचेतनाका कार्यक्रम तथा अभियानहरू संचालन तथा व्यवस्थापन गर्नेछ ।
- (२) आवश्यकतानुसार अन्य सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रमहरू निर्माण गरी संचालन तथा व्यवस्थापन गर्नुपर्नेछ ।
- (३) नेपाल सरकारले तय गरेको निःशुल्क स्वास्थ्य सेवा कार्यक्रमलाई प्रभावकारी बनाईने छ आवश्यक स्रोत साधनको आधारमा निःशुल्क वितरण गर्ने औषधी थप गरिनेछ ।
२९. सरसफाई र स्वच्छताका लागि अनुगमन तथा नियमन: (१) स्वस्थ खानेपानी र खाद्यपदार्थको गुणस्तर एवं वायु, जल, स्थल तथा ध्वनी प्रदूषण नियन्त्रण गर्न स्वास्थ्य तथा सरसफाई अनुगमन समितिले आवश्यक व्यवस्था मिलाउने छ ।
- (२) प्रदूषण बढाउने उद्योग, संस्थान वा व्यक्तिलाई सो सम्बन्धी सचेत गराउन र सोबाट पर्न जाने हानी नोक्सानीको क्षतिपूर्ति गराउन सिफारिश गर्न सक्ने छ ।
- (३) सिफारिश बमोजिम स्थानीय कार्यपालिकाले दण्ड, जरिवाना तथा अन्य कारवाही सम्बन्धी व्यवस्था मिलाउन सक्नेछ ।

परिच्छेद : ७

महामारी रोकथाम, फोहोरमैला व्यवस्थाप सम्बन्धी व्यवस्था

३०. रोग तथा रोगीहरूको अभिलेख राख्नु पर्ने : (१) स्थानीय स्तरमा कुनै नागरिकलाई सरुवा रोग लागेमा सो को जानकारी २४ घण्टाभित्र नजिकको सामुदायिक स्वास्थ्य संस्था वा स्वयंसेविकालाई टिपोट गराउनु पर्नेछ ।
- (२) कसैलाई नसर्ने रोग लागेमा सो को जानकारी ५ दिन भित्र नजिकको सामुदायिक स्वास्थ्य संस्था वा स्वास्थ्य स्वयंसेविकालाई टिपोट गराउनु पर्नेछ ।
- (३) टिपोट गराइएका रोगीहरूको विवरण सम्बन्धित स्वास्थ्य संस्थाहरूले मासिक रूपमा वडा समिति र नगरपालिकाको स्वास्थ्य सूचना प्रणालीमा दाखिला गराउनु पर्नेछ ।

३१. महामारी रोकथाम तथा नियन्त्रण गर्न अभियान संचालन गर्नुपर्ने : (१) स्थानीय स्तरमा रोगको महामारी फैलिएमा नगरपालिकाले सोको प्रभाव क्षेत्र निक्यौल गरी विद्यालयहरु वन्द गर्न, अस्थायी रुपमा बस्ती खाली गर्न वा अन्यत्रका सर्वसाधारणलाई भ्रमणमा प्रतिवन्ध समेत लगाउन सक्नेछ ।

(२) यस्तो परिस्थितिमा महामारीबाट थप क्षति हुन नदिन आवश्यक सर्तकता अपनाउने, आवश्यक जनशक्ति परिचालन गर्ने र थप जनशक्तिको लागि छिमेकी स्थानीय सरकार, प्रदेश सरकार र संघीय सरकारमा अनुरोध गरी प्रभावकारी परिचालन गर्नुपर्नेछ ।

(३) नगरपालिका स्तर र वडा स्तरमा महामारी नियन्त्रणको लागि द्रुत प्रति कार्य समूह गठन गर्नुपर्ने छ ।

३२. सूर्ती, मदिरा तथा सुर्तीजन्य पदार्थको नियमन : (१) सुर्ती तथा मदिराजन्य पदार्थ विक्री वितरणको लागि नगरपालिकाबाट छुट्टै अनुमति लिनु पर्नेछ ।

(२) खाद्य पदार्थ विक्री गर्ने पसलमा सुर्ती तथा मदिराजन्य पदार्थ विक्री वितरण गर्न बन्देज लगाइने छ ।

(३) सुर्ती, मदिरा र लागू पदार्थजन्य वस्तुको विक्री वितरण र प्रयोगमा नियन्त्रण गर्न निषेधित र खुल्ला क्षेत्रहरु तोक्न सक्नेछ । विद्यालय, सरकारी कार्यालय, हाटवजार जस्ता क्षेत्रहरुको निश्चित दुरीभित्र धुम्रपान र मदिरापान निषेध गर्नेछ ।

(४) खाद्य पदार्थसँगै सुर्ती तथा मदिराजन्य पदार्थ विक्री वितरण गरेमा, निषेधित क्षेत्रमा धुम्रपान र मदिरा सेवन गरेमा स्थानीय प्रशासनको सहयोगमा नगरपालिकाले कारवाही गर्न सक्नेछ ।

३३. सरसफाई सम्बन्धि कार्यक्रम तथा फोहोर मैला व्यवस्थापन: (१) नगरपालिका स्वास्थ्य तथा सरसफाई शाखाले ब्यक्तिगत, घरेलु तथा सामुदायिक सरसफाईका मापदण्ड तयार गरी प्रत्येक आर्थिक वर्षको पहिलो महिना भित्र कार्यपालिका बैठकबाट अनुमोदन गराउनु पर्ने छ ।

(२) यसरी अनुमोदन भएको मापदण्डलाई वडा कार्यालय र स्वास्थ्य संस्थाले महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविकाहरु परिचालन गरी सबै घरपरिवारसम्म वितरण गर्ने छन् ।

(३) घर निर्माण गर्दा शौचालयको फोहोर व्यवस्थापन गर्ने विधि र घरेलु फोहोर बिसर्जन गर्ने स्थानको अनिवार्य ब्यवस्था भएको हुनुपर्ने छ ।

(४) एक परिवारको शौचालय, ढल र फोहोरमैला व्यवस्थित नभएको कारण अर्को परिवारमा हानी नोक्सानी पर्न गएमा सोको क्षतिपूर्ति हानी पुर्याउने परिवारले तिर्नुपर्ने छ ।

(५) शहरी तथा अर्धशहरी क्षेत्रमा निष्काशित फोहोरमैला पुनः प्रयोग गरी कम्पोष्ट मल बनाइएको अवस्थामा नगर कार्यपालिकाले प्रोत्साहन रकम प्रदान गर्न सक्ने छ ।

(६) सरसफाई सम्बन्धी कार्यक्रम तथा फोहोर मैला व्यवस्थापन सम्बन्धी अन्य कार्यविधि तथा नीति तोकिए वमोजिम हुनेछ ।

परिच्छेद: ८ विविध

३४. प्राईभेट मेडिकल कलेज, अध्ययन संस्थान र ठूला अस्पताल सञ्चालनका लागि सिफारिश: (१) संघ र प्रादेशिक मापदण्ड अनुरूप निजीस्तरमा मेडिकल कलेज तथा स्वास्थ्य अध्ययन संस्थान, अस्पताल तथा निदान केन्द्र स्थापनाका लागि सम्बन्धित वडा र नगरपालिकाबाट सिफारिश लिनुपर्ने छ ।
- (२) उपदाफा (१) बमोजिमको सिफारिश लिँदा वातावरणीय प्रभाव अध्ययन गरी स्थानीय स्तरमा पर्ने नकारात्मक प्रभावहरूको न्यूनिकरणका लागि कार्यक्रम र बजेट प्रस्ताव गरिएको हुनुपर्नेछ ।
- (३) सिफारिशका लागि नगरपालिका आर्थिक ऐनले तोके बमोजिमको राजश्व दस्तुर बुझाउनु पर्नेछ ।
३५. संघ तथा प्रादेशिक अभियानलाई सघाउ पुऱ्याउनु पर्ने : स्वास्थ्य सेवा सम्बन्धी राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय मापदण्ड पुरा गर्न संघीय तथा प्रदेश सरकारले संचालन गरेको अभियानलाई नगरपालिका स्वास्थ्य तथा सरसफाई शाखाले समन्वय गर्ने छ ।
३६. आमा समूह, धामी भौंकी र आम्बी सेवाको अभिलेख अद्यावधिक गरी तिनीहरूको क्रियाकलापलाई स्वास्थ्य तथा सरसफाई शाखाले अनुगमन र नियमन गर्नेछ ।
३७. नगरपालिका क्षेत्रभित्र कार्यरत स्वास्थ्य र सरसफाई सम्बन्धी संस्थाहरूले आफ्नो प्रगति विवरण त्रैमासिक रूपमा नगरपालिका स्वास्थ्य तथा सरसफाई शाखा समक्ष बुझाउनु पर्नेछ ।
३८. नगरपालिकाले आधारभूत स्वास्थ्य तथा सरसफाई सेवा प्रदान गर्नका लागि अन्य सरकारी निकाय, निजी व्यवसायी, सामाजिक संघ/संस्था, ट्रष्ट र व्यक्तिहरूसँग विभिन्न कार्यहरूका लागि साभेदारी गर्न सक्ने छ र तिनीहरूबाट औषधी, उपकरण, विशेषज्ञ सीपहरूको सहायता प्राप्त गर्न सक्नेछ ।
३९. पुनरावेदन: तोकिएको अधिकारीले गरेको सजायको आदेशउपर कानून बमोजिम पुनरावेदन लाग्नेछ ।
४०. नियम बनाउने अधिकार : (१) यस ऐनको उद्देश्य कार्यान्वयन गर्न नगर कार्यपालिकाले आवश्यक नियम बनाउन सक्नेछ ।
- (२) यस ऐनको कार्यान्वयनको लागि नगर कार्यपालिकाले आवश्यक निर्देशिका बनाई लागू गर्न सक्नेछ ।
४१. संक्रमणकालीन व्यवस्था: यस ऐनले तोकिए बमोजिम हुने भनी व्यवस्था गरेको काम नियमावली नआउँदासम्म नगरकार्यपालिकाले गर्न सक्नेछ ।
४२. बाधा अडकाउ फुकाउने अधिकार: यस ऐनको उद्देश्य कार्यान्वयन गर्न कुनै बाधा-अडकाउ परेमा नगर पालिकाले त्यस्तो बाधा अडकाउ हटाउन आदेश जारी गर्न सक्नेछ र त्यस्तो आदेश यसै ऐनमा परे सरह मानिनेछ । तर यस्तो आदेश नगर कार्यपालिकाले ६ महिनाभित्रमा अनुमोदन नगरेमा स्वतः निष्कृत हुनेछ ।
४३. बचाउ र लागू नहुने : (१) यो ऐन वा यस ऐन अन्तर्गत बनेका नियममा लेखिएजति कुरामा सोही बमोजिम र नलेखिएको कुरामा प्रचलित कानून बमोजिम हुनेछ ।
- (२) संविधानसँग बाझिएको यस ऐनका दफा तथा उपदफाहरू बाझिएको हदसम्म स्वतः निस्क्रीय हुनेछ ।

आज्ञाले,

टीकाराम ढकाल

प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

हरिवन्त नगरपालिका